

KÖZOKTATÁS

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR PEDAGÓGUSSZÖVETSÉG LAPJA

XX. ÉVFOLYAM, 2015/3–4. SZÁM

Hiteles, aktív pedagógusokra van szükség

Idén Ugocsában, Nagypaládon, a helyi református templomban tartotta központi tanévnyitó ünnepségét a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség. (3–4. oldal)

Bővülő képzések, fejlesztési tervek

*Interjú dr. Orosz Ildikóval, a KMPSZ
és a beregszászi Rákóczi-főiskola
elnökével*

(7–8. oldal)

Kisgejőci iskola: nyelvében élő közösség, a magyar- ságért dolgozó pedagógusok

(9–11. oldal)

Bevezetés a mesék világának megértésébe

(12–15. oldal)

Magyar és ukrán tannyelvű isko- lában tanuló magyar nemzetisé- gű iskolások magyar szövegalko- tásának vizsgálata

(16–19. oldal)

Málenkij robot: a kárpátaljai magyarság legna- gyobb XX. századi tragédiája

(21–23. oldal)

„Az erőtlenség csügged, az erős megállja”

*Interjú Oroszi Zsuzsanna nagypaládi
magyartanárral*

(24–25. oldal)

Beregszász városának magyar tannyelvű iskoláiról (1944–46)

(26–28. oldal)

A 100 éve elhunyt Lehoczky Tivadar emlékére *Világháborúnk* című kézírata kapcsán

(29–31. oldal)

Beregszász városának magyar tannyelvű iskoláiról (1944–46)

Településeinknek gyakran még a közelmúltját is homály vagy ferdítés fedi el a szemünk előtt. Nincs ez másként az iskolák történetével sem. Jelen tanulmány (egy tágabb kutatási tematika részeként) azt a mondást igazolja, amely a 20. század elején vált közhellyé – akié az iskola, azé a jövő. A vidékünkön 1944-ben megjelent szovjethatalom az oktatási intézmények kisajátítását kulcsfeladatként kezelte, ezért azokat igen gyorsan fennhatósága alá vonta. Ezzel kezébe vette nemcsak az akkori jelent, hanem a felnövekvő generációkon keresztül a jövőt is, amely immár a mi közös múltunk is egyben.

A cikkben a Beregszász városában 1944–46 között nyitott/engedélyezett magyar iskolák történeti hátterét és forrásokkal alátámasztott múltját rajzoltuk meg. Bár ahogyan azt a munkában is jeleztem, sok esetben hiányosak az írott források, mégsem szerettem volna a történeti publicisztika módszereivel élve, saját nézeteim szerint kitölteni a meglévő űrt, inkább abban reménykedem, hogy a hiányzó primer kútfőket idővel sikerül pótolni másodlagos és/vagy harmadlagos források segítségével.

ROVIDEN A TÖRTÉNETI KONTEXTUSRÓL

Az 1944-es évet a korabeli sajtó a döntő összecsapás évének nevezte. Beregszász városában is minden az egyre közelebb kerülő front árnyékában zajlott: a harc téren harcoló katonák és az itthon maradt családtagjaik megsegítésére irányuló gyűjtési akciók szinte mindennaposak voltak, ám a hivatalok és a boltok kinyitottak, az iskolákban még rendben folyt az oktatás. Nehéz volt a lakosság anyagi helyzete, de kielégítő. Változást az hozott, amikor március 19-én a német csapatok megszállták Magyarországot, majd március 22-én délután Ungvárra is megérkeztek. Antal István vallás- és közoktatási miniszter rendeletével 1944. március 31-ével – a felsőfokú oktatási intézmények kivételével – az országban mindenütt véget ért a tanév. Az 1. magyar hadsereg vereséggel végződött kolomeai offenzívája után, április 1-jén Sztójay Döme miniszterelnök rendelete alapján a Tisza vonalától keletre eső területeket – tehát Kárpátalját is – hadműveleti területté nyilvánították.¹ Április hónapban egymás után láttak napvilágot a zsidók megkülönböztetéséről szóló különböző szintű rendeletek, majd április 16-án a vidéken elkezdődött a zsidók gyűjtőtáborokba, később gettókba történő begyűjtése. Beregszászban a Kont és a Vári téglagyárakban,² valamint az úgynevezett Weisz-gazdaság helyiségeiben zsúfolták össze őket, majd a városban megkezdődött a *vadászat* a hátrahagyott vagyonért.

Április 23-án Jaros Andor belügyminiszter Bereg megyére is kiterjesztette a beutazási lehetőség korlátozását.³ A Petrov vezérezredes parancsnoksága alatt álló IV. Ukrán Front alakulatai 1944. szeptember 23-án Királyhegyesnél átlépték a magyar határt és Kárpátalja hadszíntérré vált. A magyar katonai és hivatali adminisztráció elkezdte állományának kivonását a vidékről.

Ekkor Beregszászban hat elemi iskola működött:

1. I. számú állami elemi leányiskola
2. II. számú állami elemi fiúiskola
3. római katolikus elemi iskola
4. római katolikus zárda elemi leányiskolája
5. görög katolikus elemi iskola
6. zsidó elemi iskola.⁴

Ezen kívül volt még a városban egy 1895-ben megnyílt Állami Főgimnázium⁵ és egy 1942-ben nyílt Városi Kereskedelmi Középiskola.⁶

AZ OKTATÁSÜGY SZOVJETESÍTÉSÉNEK FOKOZATAI

1944 őszén a berendezkedő szovjet hatóságok végül is megengedték, hogy a csonkára sikeredett 1944/45-ös tanévet minden iskolában, amelynek nem pusztult el az épülete – a magyar gimnáziumot kivéve –, az addigi rend szerint tanítsák le. Ennek ellenére

gőzerővel folyt a vidék oktatási rendszerének szovjetesítése, és men-
nél több magyar növendéket próbáltak ukrán iskolákba terelni. A korabeli források alapján meglepően sok magyar szülő adta ukrán tannyelvű iskolába gyermekét. A számok nagysága miatt születhe-
tett meg 1944. december 15-én a Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsa 6. és 19. számú határozata, amely arról rendelkezett, hogy:

- „minden olyan magyar tanulót, akit szülei ukrán nép-, szak-, polgári vagy középiskolába íratnak be, külön csoportba kell tenni;
- ezek a magyar iskolások egész tanéven át csak ukrán és orosz nyelvet, illetve irodalmat fognak tanulni;
- ezen belül a népiskolákban napi négy óra ukrán kötelező, a polgári, szak- és középiskolákban pedig két ukrán és két orosz nyelv;
- *a tananyag tartalma ukrán és orosz nyelvi grammatika, stilisztika, irodalom, valamint ezen órák keretében lesznek még előadások a Szovjetunió történetéből és földrajzából is.*”⁷

Egységesítették az iskolák hivatalos bélyegzőjét is, s kikötötték, hogy a település neve alatt ott kell lenni egy ötágú csillagnak.⁸ Ez már a szovjet ideológiai jelképek bevezetését jelentette, amelyet az iskolákban kötelezően bevezetendő Szovjetunió és USZSZK Alkotmányának, illetve a Szovjetunió történelmének oktatása követett.⁹ A tanárokat ugyanakkor az új rendszer agitátorként kezdte használni, amennyiben 1944. december 30-i rendeletével kötelezővé tette számukra az iskolán kívüli munkát a falvak lakosai között.¹⁰

A beregszászi tanügyi körzet 1944. évi irataiban nem találtunk említést magyar iskolákról, csak ukrán iskolába íratott magyar gyermekekről, meg ukrán és orosz tannyelvű iskolákban dolgozó tanítókról és tanárokról.¹¹ Az első említést a magyar nyelvű iskolai oktatásról Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsa 1945. április 15-én Ungváron kiadott rendeletében találjuk, amelyben engedélyezték az ukrán népiskolákban magyar párhuzamos osztályok és az önálló magyar iskolák megnyitását, amennyiben azt a szülők kérvényezték. A határozatban hangsúlyosan ki volt emelve, hogy a magyar osztályokba csak és kizárólag magyar nemzetiségű gyermekeket lehetett beiskolázni.¹² A fenti források szövegei arra engednek következtetni, hogy az 1944/45-ös tanévben a magyar nyelven oktató intézményeket a hatalom nem tekintette magáénak, hisz csak az ukrán tannyelvűekről rendelkezett.¹³

Az iskolák államosítása a vidéken az 1945. április 20-i, 58/1945. számú tanácsrendelet alapján történt meg. Eszerint minden oktatási intézmény állami státuszt kapott, az egyházi iskolák pedig a falvak és városok fennhatósága alá kerültek.¹⁴ A pedagógusok állami alkalmazottakká váltak.¹⁵ Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsa 1945. július 20-án 63138-V/1945. szám alatti határozatával indította el a vidék oktatási rendszerének reformját, amely az 1945/46-os tanévtől lépett életbe. Eszerint:

- a népiskolából elemi iskola lett, négy osztállyal;
- a polgári iskolából nem teljes középiskola, hét osztállyal;
- a gimnáziumból pedig teljes középiskola, tíz osztállyal – vagyis a gimnázium mint iskolatípus megszűnt létezni.¹⁶

Mivel az iskolahálózatot túl gyérnek minősítették, annak bővítéséről is rendelkeztek,¹⁷ s új iskolát ott lehetett nyitni, ahol nem kevesebb, mint 20 iskoláskorú gyermek volt.¹⁸ Utóbbi kitétel nem vonatkozott a magyar tannyelvű intézményekre, mert azokat csak ott jöhetek létre, ahol legkevesebb 30 tanköteles korú gyermek szülői kérvényben folyamodtak a helyi tanügyi körzethez az iskola és/vagy párhuzamos osztály megnyitása ügyében.¹⁹ Az úgynevezett nem teljes középiskola (a magyar terminológiában: általános iskola) akkor hétéves képzést jelentett. Beregszászban 1945-ben egy középiskola nyitását irányozták elő, amely ukrán tannyelvű volt.²⁰ Ugyanekkor lett kötelező a gyermekek hétéves kortól történő beiskolázása is.

1945 decemberében Pouchán Fedor tanfelügyelő értesítette a beregszászi tanügyi körzet minden iskoláját, hogy a Szovjetunió Alkotmányának 124. cikkelye alapján az iskolák épületében tilos hitoktatást tartani.²¹

A VÁROS MAGYAR TANNYELVŰ ISKOLÁIRÓL

Azt, hogy a szovjet Vörös Hadsereg bevonulása után a városban hány és milyen tannyelvű iskola működését engedélyezték, jelenleg nem tudjuk. Zavaró tényezőként lép fel az osztálynaplók vezetésének nyelve, valamint a beiskolázott tanulók neve és felekezete is,²² mivel gyakran ruszinul/ukránul voltak vezetve a naplók, de a magyar nyelv oktatása is be volt írva. Ami viszont egyértelműen megállapítható, hogy az első tanítási nap 1944. december 22. volt,²³ illetve, hogy az elsőnek nevezett 1944/45-ös tanévben az oktatási intézmények elnevezése *állami elemi népiskola* és *polgári iskola* maradt.²⁴ Az ukrán népiskola igazgatójává Gergely Jurijt, míg a magyar népiskola élére Sztrizsák Jurijt nevezték ki.²⁵ A fennmaradt osztálykönyvekben, amelyek fejlécén zömmel az *Ukrán népiskola* felirat szerepel, a névsorok hemzsegnak a magyar vezeték- és keresztnévű, református és római katolikus hitvallású gyerekektől.²⁶

Az 1945/46-os tanévtől vannak csak tercier sajtóforrások adatok Beregszász iskoláiról. Ezek szerint a városban 1945 szeptemberében öt iskola működött:

- 1) tízosztályos ukrán tannyelvű középiskola,
- 2) hétosztályos ukrán tannyelvű nem teljes középiskola,
- 3) hétosztályos magyar tannyelvű nem teljes középiskola,
- 4) négyosztályos magyar tannyelvű elemi iskola a Kuklyában,
- 5) négyosztályos ukrán tannyelvű elemi iskola a Kuklyában.²⁷

Az újságcikk szerzője azonban valószínűleg tévesen írta a felsorolásban negyedikként szereplő négyosztályos magyar tannyelvű elemi iskola után, hogy az a kuklyai tanyán működött, mivel ott csak egy iskola volt, miközben Beregszász városában a négyosztályos magyar tannyelvű elemi iskolát kihagyta.

Alig maradt fenn levéltári forrás a Beregszászi Állami Magyar Tannyelvű Népiskoláról, amelyet 1945 szeptemberétől Magyar Tannyelvű Elemi Iskolának kereszteltek át. Maga az intézmény az egykori Attila úti I. számú Állami Elemi Leányiskola épületében kapott helyet. Töredékes adatok találhatók róla még a 1945. december 5-én elindított, s magyar nyelven megjelent *Vörös Zászló* lapban, amely arról tudósított, hogy a „magyartannyelvű elemi iskolában 16 osztály van, amelyből:

- 1. évfolyamon 6,
- 2. évfolyamon 4,
- 3. évfolyamon 3,
- 4. évfolyamon 3 párhuzamos osztály van.”²⁸

Ez a tudósítás azonban már az 1945/46-os tanévi adat. A levéltári forrásokból nyolc osztály tanítójának neve rekonstruálható: Regös Istvánné (Erzsébet), Szeles Klára, Báthory Ferencné (Irén), Novák Béla, Duzsej Anna, Neumarker Ferencné (Mária), Kampó Sándor és Scheffer Ernő.²⁹

A hétosztályos iskoláról már többet tudunk, bár azt is a fent említett körzeti pártlapból. Utóbbi szerint a beregszászi hétosztályos magyar tannyelvű nem teljes középiskola az 1945/46-os tanévben kezdte meg működését, s akkor ott 16 osztályban 620 tanuló volt, illetve 1946 februárjában költöztek át a Bogdan Hmelnickij (egykori Bocskai) utcára az eredeti II. számú Állami Elemi Fiúiskola épületébe.³⁰ Itt már külön fiú- és lányosztályokban tanítottak.³¹ Ekkor igazgatója a fentebb említett Sztrizsák Jurij volt, akit valószínűleg 1946 januárjától neveztek ki az iskola élére,³² mivel 1945 decemberében még Rokicky Béla töltötte be ezt a pozíciót,³³ helyettese pedig Tótin Viktor volt.

A magyar iskolában az 1945/46-os tanévben az alábbi tanárok tanítottak:

- Magyar nyelv – Legeza Gizella, Karádi László, Lengyel Mihály, Pásztor Mihály
- Orosz nyelv – Bodnár Erzsébet, Holovács Ignác, Tótin Viktor
- Történelem – Réthy Ilona, Pásztor Mihály, Sztrizsák György
- Földrajz – Karádi László és Pásztor Mihály
- Számтан – Schönpflug Irén
- Algebra – Sík Mihályné
- Mértan – dr. Harsányi Miklósné /Erzsébet
- Természettudomány – Simon Mária és Dudits Klára
- Német nyelv – Apkarovits Józsefné /Margit, Mellinger Pál
- Testnevelés – Bodnár Erzsébet
- Kémia – dr. Harsányi Miklósné /Erzsébet.³⁴

Az 1946. szeptember 1-jei adatok az iskolai osztályok számára engednek következtetni az ott dolgozó tanárok száma alapján.

1. táblázat. Beregszász városában 1946 szeptemberében működött iskolák

s/sz	Az iskola megnevezése	Az iskolában dolgozó tanárok száma
1.	Négyosztályos magyar tannyelvű	12
2.	Négyosztályos orosz tannyelvű	4
3.	Négyosztályos ukrán tannyelvű /kuklyai/	2
4.	Hétosztályos magyar tannyelvű	27
5.	Hétosztályos ukrán tannyelvű	11
6.	Tízosztályos ukrán tannyelvű	22

(Forrás: saját szerkesztés a Kovács Judit: Körzetünk iskolái a tanév elején. *Vörös Zászló*, 1946. szeptember 1. II. évf., 71. (80.) szám. 2. o. alapján)

Mi lett az egyházi iskolákkal?

A görögkatolikus és a zsidó elemi iskoláról 1944 után mindeddig nem találtunk forrásokat. A római katolikusról azonban maradtak fenn korabeli dokumentumok a Beregszászi Római Katolikus Könyvtárban. Pásztor Ferenc, aki ekkor a helyi római katolikus plébános volt, 1944. szeptember 1–2-án templomi hirdetésében az iskolai beiratkozás kérdésének megbeszélésére várta a szülőket. Az oktatás azonban nem kezdődött el, mivel közelgett a front, s az október 1-jén tartott szülői értekezleten is csak a tanítás elkezdése volt a téma.³⁵ Miután a szovjet csapatok október végén bevonultak a városba, az iskolai oktatás kezdete tovább csúszott. A Beregszászi Római Katolikus Egyház képviselőjében Pásztor Ferenc főesperes, plébános, egyházközségi elnök 1945 januárjában beadvánnyal fordult Zakarpatszka Ukrajna Központi Nemzeti Ta-

nácsának tanügyi osztályához, hogy az egyházközség által fenn tartott elemi fiú- és leányiskolákban a magyar tannyelvű tanítás megkezdését engedélyezzék. A beadványhoz csatoltak egy 177 szülő által aláírt kérvényt is. Az egyházközségi beadványra Scitovszky Antal, Beregszász város Nemzeti Bizottsága Elnökének³⁶ aláírásával érkezett kétnyelvű (ukrán–magyar) válasz 1945. március 13-i keltezéssel,³⁷ amelyben elutasították a kérést. A határozat arra hivatkozott, hogy „Zakarpatszka Ukrajnában, akár a Szovjetunióban a tanulás teljesen ingyenes és csak állami iskolák vannak, így a felekezeti iskola ilyen kérelmet nem terjeszthet elő.”³⁸ A határozat ellen azonban a kézbesítéstől vett 15 napon belül fellebbezéssel lehetett élni. A fellebbezést Pásztor Ferenc be is nyújtotta, s felhívta az illetékesek figyelmét:

„1. A szülők kérelme általánosságban csak a magyar tannyelvű tanítás engedélyezésére vonatkozik s nem említi s nem is érinti az iskolának felekezeti jellegét.

2. Az egyházközség hivatalos képviselője kötelezettséget vállalt ugyan s az erről szóló nyilatkozatot írásban is csatolta – az iskola dologi kiadásainak viseléséről, de csak abban az esetben, ha a politikai község ezen terhek viselésére nem vállalkoznék.

3. A magyar tanítás engedélyezése esetében iskolánk aláveti magát az állam törvényeinek s kötelezi magát képesített tanerő által az állam nyelvének előírt óraszámában való tanítására, csak annyit kér az illetékes tanügyi hatóságtól, hogy a felekezeti iskolánál eddig működött tanerői és szerzetes tanítónői, amennyiben az állami törvényeknek megfelelnek, továbbra is alkalmaztassanak.”³⁹

Ez a levelezés azért érdekes, mert még azelőtt született, hogy a KTUNT az egyházi iskolák sorsáról és magyar tannyelvű osztályok és iskolák nyitásáról döntött volna. Hisz utóbbiról 1945. április 15-én, előbbiről április 20-án született tanácsrendelet. Az egyházi iskolák jelen esetben Beregszász város Nemzeti Bizottsága Elnökségének fennhatósága alá kerültek. Utóbbi hatóság pedig a *Magyar tannyelvű elemi iskolák megnyitásának engedélye feltételei* című rendelet magyar nyelvű változatát megküldte a Római Katolikus Egyházközségnek. Hogy, hogy nem, a katolikus iskola beindult, mivel az ott tanítók az 58/1945. számú tanácsrendeletben foglaltaknak megfeleltek.

Több részlet az eddig feltárt iratokból azonban nem tudható meg. Annyi bizonyos, hogy 1946. november 19-én Pásztor Ferencet hivatalosan felkérték, hogy adja át az iskolát az államnak.⁴⁰

Az 1946/47-es tanévet Kárpátalján a közoktatásban már a teljes szovjetesítés éveként könyvelték el, pedig a helyi magyarság anyanyelvén csak 1953-ban nyílt középiskola. Addig a magyar tanulók érettségire csak ukrán tannyelvű iskolában tehettek szert.

Szamborovszkyné dr. Nagy Ibolya
történész, II. RFKMF

JEGYZETEK:

¹ A FEDINEC Csilla, VEHES Mikola (főszerk.): *Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra*. Budapest, 2010. (a továbbiakban: FEDINEC-VEHES 2010) c. kiadvány 201. oldalán hibásan van feltüntetve Kárpátalja hadművelleti területét történő nyilvánításának rendelete, mivel ott az 1440/1940. M. E. számúra hivatkoznak, holott az A vallásiügyi jogszabályoknak a Magyar Szent Koronához visszatért kárpátaljai területeken hatálybalépésével kapcsolatos átmeneti rendelkezésekről címet viselte. A fent említett hadművelleti területét történő nyilvánítás a m. kir. Minisztérium 1944. évi 1440. számú rendelete vezette be, amely Az ország területének egy részén a különleges közigazgatási szabályok életbelépéséről címet kapta. Mindkét rendelet elérhető: Rendeletek tára <http://www3.arcanum.hu/renderar/opt/a090217.htm?v=pdf&a=start> (2015-09-17)

² Magyar Zsidó Lexikon. Szerk.: Ujvári Péter, 1929. A kötet internetes változata elérhető: <http://www.elib.hu/04000/04093/html/index.htm> (2015-09-21)

³ A korlátozott beutazási lehetőséget a belügyminiszter a 96.000/1944. B. M. számú rendelete szabályozta, amellyel Ung, Bereg és Ugocsa megyékre is kiterjesztették az április 4-én Máramaros vármegyére, Ungvár és Munkács városában bevezetett korlátozásokat. Lásd: BOTLIK József: *Közigazgatás és nemzetiségi politika Kárpátalján II. A Magyarországhoz történt visszatérés után 1939–1945*. Nyíregyházi Főiskola Ukran és Ruszin Filológiai Tanszéke, Nyíregyháza, 2005. 199.

⁴ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár (KTÁL) 67. fond, 3. opisz, 207. ügyirat, 26. és 31. lapok

⁵ A Beregszászi Magyar Gimnázium története 1864–1989. Szerk.: Benda István, dr. Orosz László. Magyarságtudató Intézet, Budapest, 1990. 11-12. o.

⁶ A magyar nevelés- és iskolatörténet kronológiája 996–1996. összeállította: Mészáros István. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996. 99.o. és lásd még KTÁL 410. fond, 1. opisz, 1. ügyirat (A Beregszászi Kereskedelmi Iskola iratai)

⁷ KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 4. ügyirat, 1. lap

⁸ A beregszászi körzet tanfelügyelőjének 23/1945. számú rendelete Az iskolai bélyegzők szövegéről és formájáról, lásd: KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 4. ügyirat, 1. lap

⁹ A beregszászi körzet tanfelügyelőjének 24/1945. számú rendelete A politikai foglalkozás bevezetéséről az iskolákban, lásd: KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 4. ügyirat, 1. lap

¹⁰ Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsa 26-V-1944. számú rendelete, lásd: KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 4. ügyirat, 5. lap

¹¹ Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsa 1944. december 29-én kelt 40.02.I-IV. szám alatti határozata A munkahely-igénylési kérvény benyújtásáról. Lásd: KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 4. ügyirat, 3. lap

¹² A beregszászi körzet tanfelügyelőjének 1050/1945. számú, 1945. május 3-án kelt rendelete A magyar párhuzamos osztályok és iskolák nyitásáról, lásd: KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 4. ügyirat, 27. lap

¹³ A beregszászi körzet tanfelügyelőjének 1086/1945. számú rendelete Az 1944/45. tanév befejezéséről, lásd: KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 4. ügyirat, 28. lap

¹⁴ KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 4. ügyirat, 33. lap

¹⁵ KTÁL, D-14. fond, 1. opisz, 51. ügyirat, 3. lap

¹⁶ KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 2. ügyirat, 1. lap

¹⁷ Постанова HPЗУ // Молодь Закарпаття, 29 липня 1945 р.

¹⁸ Az 1945. július 20-i 63138-V/1945. számú rendelet 2. pontja szerint

¹⁹ Lásd a Magyar tannyelvű elemi iskolák megnyitásának engedélye, feltételei Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsa 1945. április 15-i rendeletének 1. pontját

²⁰ Lásd a 1945. július 20-i 63138-V/1945. számú rendelet 4. pontját, KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 4. ügyirat, 33. lap

²¹ KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 4. ügyirat, 43. lap, a beregszászi tanügyi körzet tanfelügyelőjének 2501/1945. számú rendelete Az iskolákban történő hitoktatás megtiltásáról

²² Lásd KTÁL 434. fond, 1. opisz, 105. ügyirat, amelynek a borítóján A beregszászi ukrán népiskola felirat áll, de a beiskolázott 52 tanulóból 34 fő református, 15 fő római katolikus, 2 fő görögkatolikus és 1 zsidó hitvallású, 1-27. lapok

²³ KTÁL 434. fond, 1. opisz, 93., 95., 97. ügyirat, 1. lapjai

²⁴ Uo.

²⁵ KTÁL 434. fond, 1. opisz, 93. és 95. ügyirat, 1. lapja

²⁶ Lásd: KTÁL 434. fond, 1. opisz, 105., 109., 113., 114-115., 120., 123., 126., 128-129. ügyirat

²⁷ URAY Rozál: A berehovói iskolák a számok tükrében. *Vörös Zászló*, 1946. július 28. II. évf., 61. (70.) szám. 2.

²⁸ Sz.n.: 9-től 10-ig a beregszászi magyar elemi iskolában. *Vörös Zászló*, 1945. december 6. I. évf., 2. szám. 2.

²⁹ KTÁL 434. fond, 1. opisz, 108., 130-132., 142., 150-151. ü.i. 1-2. lapjai

³⁰ TÓTIN Viktor: A beregszászi város polgármestere volt 1944-ig. *Vörös Zászló*, 1946. május 23. II. évf., 42. (51.) szám. 2.

³¹ NÁDAS Anna: Vizsgáljuk a magyartannyelvű nemteljesfokú középiskola. *Vörös Zászló*, 1946. május 26. II. évf., 43. (52.) szám. 2.

³² KTÁL P-2595. fond, 1. opisz, 5. ügyirat, 1. lap

³³ Sz.n.: A beregszászi hétfosztályos iskola szilveszteri estje. *Vörös Zászló*, 1946. január 6. II. évf., 2. szám. 2.

³⁴ KTÁL 433. fond, 1. opisz, 131-133., 138-140. ügyirat 1-2. lapjai

³⁵ SZENDREY Anita: A beregszászi római katolikus egyház helyzete a szovjet rendszer kiépítésének kezdetén (1944–1949). In *Acta Beregszasiensis. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve*. 2011/1. 127-128. (a továbbiakban: SZENDREY 2011)

³⁶ Scitovszky Antal Beregszász város polgármestere volt 1944-ig

³⁷ A tanulmányban idézett iratok fénymásolatát Bohán Béla atyától, egykori beregszászi plébánostól kaptam meg, amit ezúton is szeretnék megköszönni neki.

³⁸ Beregszászi Római Katolikus Könyvtár, Beregszász város Nemzeti Bizottságának Elnökségétől. 26. prez. 795/45. K. sz. határozata. Kelt, 1945. március 13.

³⁹ Beregszászi Római Katolikus Könyvtár, Pásztor Ferenc 86. sz. 5. fellebbezése: *Magyar nyelvű tanítás* címmel. Kelt, 1945. április 5.

⁴⁰ SZENDREY 2011, 131.

TARTALOM

Krónika 2

Hiteles, aktív pedagógusokra van szükség
(A KMP SZ központi tanévnyitó ünnepsége Nagypaládon) ... 3

Csernicskó István

Káosz és diszkrimináció az ukrainai kisebbségi iskolákban
(Az idegen nyelv oktatására fordítható óraszámok alakulásáról iskoláinkban) 5

Tankönyvek a magyar államtól

(Kárpátalján járt Czunyiné Bertalan Judit, az Emberi Erőforrások Minisztériumának köznevelésért felelős államtitkára) .. 6

Bővülő képzések, fejlesztési tervek

(Interjú dr. Orosz Ildikóval, a KMP SZ és a beregszászi Rákóczi-főiskola elnökével) 7

Kisgejőci iskola: nyelvében élő közösség, a magyarságért dolgozó pedagógusok

(Iskolai vizit rovatusunkban a Kisgejőci Egry Ferenc Oktatási Nevelési Komplexumot mutatjuk be) 9

H. Tóth István

Bevezetés a mesék világának megértésébe 12

Fábián Beáta

Magyar és ukrán tannyelvű iskolában tanuló magyar nemzetiségű iskolások magyar szövegalkotásának vizsgálata 16

Magabiztosságot erősítő, helyesen írást fejlesztő

(Zámbóné Kis-IIIés Magdolna Dr. H. Tóth István Helyesírási gyakorlatok 6. című feladatgyűjteményéről) 20

A magyar helyesírás szabályai – itt a 12. kiadás

(Maguk a szerkesztők mutatták be A magyar helyesírás szabályainak legújabb, 12. kiadását a Rákóczi-főiskolán) .. 20

Molnár D. Erzsébet

Málenkij robot: a kárpátaljai magyarság legnagyobb XX. századi tragédiája 21

Jeles napok 23

„Az erőtlenség csügged, az erős megállja”

(Oroszi Zsuzsannával, a Nagypaládi Móricz Zsigmond Középiskola magyartanárával Espán Margaréta beszélgetett) .. 24

Szamborovszkyné Nagy Ibolya

Beregszász városának magyar tannyelvű iskoláiról (1944–46) 26

Csatáry György

A 100 éve elhunyt Lehoczky Tivadar emlékére Világháborúnk című kézirata kapcsán 29

Hiába Krisztina

Adalékok Sárosoroszi község történetéhez 32

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség 2015–2016. évi eseménynaptára 35

Kárpátalja magyarsága november 18–21-én emlékezett meg a málenkij robotról, arról, hogy a vidék magyar és német férfilakosságát 1944 novemberében sztálini légerekbe hurcolták. A beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán A kommunizmus áldozata, rehabilitációs alternatívák Közép-Kelet-Európában címmel szervezett nemzetközi konferenciát ebből az alkalmából a Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont.

KÖZOKTATÁS

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség lapja

Főszerkesztő: Kacsur Gusztáv

A szerkesztőbizottság: Orosz Ildikó (elnök),
Benedek Imre, Kész Barnabás, Nagy Sándor,
Nagy-Dajka Enikő, Szántó Edit

Tördelőszerkesztő: Fábián Zoltán

Olvasószerkesztő: Riskó Márta

Fotók: MTI, KMP SZ, Kárpátalja hetilap

Kiadja a KMP SZ megbízásából
a Kálmán Nyomda (90202 Beregszász, Kossuth tér 4.)

Felelős kiadó: Orosz Ildikó

Lapengedély száma: 3T N 5, **Példányszám:** 1500

Levelezési cím: 90202 Beregszász,

O. Kobijanszka u. 17. Tel.: (8-2-41)-2-37-47

web: www.kmpsz.uz.ua **e-mail:** info@kmpsz.uz.ua

Megjelenik

a BETHLEN GÁBOR ALAP TÁMOGATÁSÁVAL

A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban megjelenő szerzői véleményekkel. A publikációkban közölt tényekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, visszaküldésüket nem vállaljuk.